

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 20—
za pol leta 10—
za četrt leta 5—
za 1 mesec 1.70

Posamezna številka 60 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuj, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 10

Ptuj, 7. marca 1920

II. letnik

Jugoslovanska demokratska stranka

sklicuje

JAVEN SHOD

ki se vrši v nedeljo, dne 7. marca 1920 ob 10.
uri dopoldne v veliki dvorani Narodnega doma
v Mariboru.

Na shodu poročajo člani odstopivše beograjske
in ljubljanske vlade o novem političnem položaju.

Tajništvo JDS.

NA DELO!

Jugoslovanska demokratska stranka je sklicala zadnjo nedeljo velik shod v Ljubljani. Pregledati je hotela svoje vrste in podati nove smernice svojemu delovanju. Stranka se nahaja v opoziciji proti sedanji vladi in vodstvo se je moralo obrniti na narod, da se ugotovi, ali uživa popolno zaupanje med pristaši stranke in, ali se odobrava njegovo delovanje. Velike množice od vseh strani naše širne domovine so prihitele na shod, da sijajno manifestujejo za demokratsko misel. Nasprotniki stranke so se že veselili, češ jugoslovanska demokratska stranka je v razpadu. Saj je tudi izgledalo tako, kakor bi se hoteli odvrniti od nje posamezni sloji. Odcepili so se razni nezadovoljneži in si osnovali svojo narodno socijalno stranko. V stranki sami se je le preveč kritikovalo in zabavljalo, toda premalo delalo. Vse delo se je prepuščalo predstavnikom, ki naj bi bili edini odgovorni za vse uspehe in neuspehe. V krajevnih organizacijah je nastopilo nekako mrtvilo. Naša stranka je sedaj potisnjena v opozicijo in kakor se kaže je

ravno to dejstvo vzbudilo vse naše pristaše zopet k novemu življenju. Sijajni shod v Ljubljani je pokazal javnosti, da je jugoslovanska demokratska stranka mogočna. Ideja ujedinjenja jugoslovenskega naroda od Soče do Vardara je prešinila naše ljudstvo tako, da mu ga ne iztrga nobena temna sila več iz srca. Vse kar misli in čuti v resnici narodbo in napredno, združilo se bo v kolikor se to še ni zgodilo, v tej močni tranki, ki obsega teritorij cele države. Naša Jugoslavija bo silna in res ujedinjena le tedaj, ako zmaga demokratska misel na celi črti. Domovina je v nevarnosti! Tako je zaklical predsednik stranke poslanec dr. Kukovec. Zavedamo se te nevarnosti. Zato se hočemo tesno združiti vsi in pozabiti na to, kar nas razdvaja ter složno delovati v smislu vodilne ideje naše stranke.

Naše krajevne organizacije se morajo zopet zbuditi iz spanja. Kjer jih še ni, se morajo na novo ustanoviti. Opustimo vedno kritikovanje in otresimo se zlobnega duha nezadovoljnosti. Manj besedi — in več dela na vsakem polju!

* * *

Na shodu in na to v seji izvrševalnega odbora JDS so bile sprejete sledeče resolucije:

1. odločno ugovarja nameri vlade Stojana Protiča, da se zavira ali celo ukine izvršitev agrarne reforme. Sviri jo v interesu države pred vsakim umikanjem in zahteva, da se po načelih prejšnje vlade resno prevede agrarna reforma do konca;

2. odločno protestira proti izjavi novega finančnega ministra dr. Velizarja Jankoviča v Protič-Koroščevem kabinetu, da je razmerje 1 : 4 med dinarjem in krono in vsa izmena definitivna. Vztraja na tem, da naj se po

žganja, kolikor mu ga kdo kupi. Res mu ga kupijo en liter. Fant ga izpije in tekom petih minut se zgrudi mrtev na tla.

Na vaški gostilni je popivalo več fantov pozno v noč. Brez povoda je udaril Blaž M. s steklenico Pavla H. Pavlov prijatelj je vrgel Blaža na plan, kjer so planili še drugi fantje nanj. Pretepli in osuvali so ga tako hudo, da je Blaž vsled poškodb kmalu umrl.

V trgu M. je dan na dan popival kovač Skušek. Bilo je na Vel. pondeljek. Že od jutra se je nalival po krčmah najprej z žganjem, nato še z vinom in pivom. V pozni noči se je vračal domov, a je obnemogel vsled preobilo zavžite pijače ter je obležal na cesti v dežju in vetru. Prehladil se je tako močno, da se ga je lotila pljučnica, ki je spravila pijanca v treh dneh na oni svet.

V vasi G. so našli v jeseni leta 1916 znanega pijančka hišarja Šimna ležati mrtvega v grabi. Pijan se je vračal iz vinskega hrama in je padel v jarek, ki ga je napolnilo neurje z umazano vodo. Nesrečno je zadel z glavo uprav v vodo. Tako se je naredil hudobec norca iz njega, čeprav mu je zapisal že davno svojo dušo. Na zadnjo uro ga je zadušil v gnojnici.

To so nekatera resnična poročila posneta iz dnevnega časopisja. Sleherni dan prinašajo listi take in čestokrat še hujše slučaje, ki jih

izmenjavi starih kolkovanih kron s kronsko-dinarsko novčanico začne nemudoma pripravljati zadnja novčanica, ki ji bo parlament določil razmerje do krone in do dinarja. Pri tem ponovno izjavljamo, da interesu narodnega gospodarstva najbolj odgovarja, če se krona zamenja al pari z novo končno edinico. Izreka svoj stud nad hinavsko klerikalno agitacijo v valutnem vprašanju, ki ga je SLS sramotno izdala prvi dan, ko je vstopila v centralno vlado, s tem, da je pristala na dr. Jankovičev program, da je relacija (razmerje) in izmena 1 : 4 definitivna (že končnoveljavna.)

3. pozivlja finančno upravo, naj polnoveljavno izmenja domačinom take bankovce s potvorjenom kolkom, ki so jih dobili v roke v dobri veri, a jih ob navadni pazljivosti niso mogli priznati kot potvorjene.

Na velikem javnem shodu 29. februarja 1920 v Ljubljani zbrani pristaši „Jugoslovanske demokratske stranke“:

1. ponavljajo z vso odločnostjo zahtevo našega naroda po samoodločbi v Primorju, ki edina more pravično rešiti jadransko vprašanje in ž njo ono naših zapadnih granic; zahtevajo, da vlada brez omahovanja odkloni anglo-francoski ultimati;

2. slovesno ponavljajo izraz udanosti Njega Veličanstvu kralju Petru in Njega Visočanstvu prestolonasledniku Aleksandru dobro vedoč, da je narodna dinastija čuvar avtoritete državne oblasti ter mogočen branik edinstva našega naroda, na katerem sloni obstoj in moč naše države;

3. smatrajo nastop nenaravne koalicije separatistov za nesrečo za vso državo. Somišljeniki pozivljajo, da kljub temu v polni meri vrše svoje dolžnosti napram njej, vendar treba strniti vse moči, da se ta reakcija

je povzročilo pijančevanje. Malomarno jih čitajo ljudje, ali se zdrznejo samo za hip, češ, nič novega. Res nič novega, saj se dogajajo pri nas dan na dan slični prizori — žalostni prizori iz življenja onih, ki so se vdinjali pivskim navadam.

Nekdaj in sedaj.

Kako prijetno je bilo nekdanje o nedeljah popoldne na vasi! Mladina se je šetela po polju med cveticami, je pela vesele pesmi, ali se zabavala z igrami. Včasih sta se opoprijela mlada fanta in sta poizkušala, kdo je močnejši od njiju. Močnejši je vrgel slabejšega na tla, tako so si urili telesno moč. Ali zbog tega ni bilo sovraštva med njima. Razšla sta se in sta si segla pred odhodom v roke.

Kar je bilo starih, so sedli pod starodavno lipo sredi vasi. Gledali so mlade in so modrovali, kako je bilo, ko so bili še sami mladi in prerokovali o dnevih, ki bodo še prišli.

Danes iščeš zastoj takih prizorov. Srečavaš po cestah in samotnih potih pijane ljudi, ki gredo negotovih korakov v mraku proti domu.

Gospodar pije, da pozabi za trenotek, kako gre njegovo gospodarstvo rakovo pot. Hlapec, delavec, pomočnik pije zato, da je vsaj enkrat v tednu vesel, kakor opravičuje sam. Vsakdo ve, da ne bo drugi dan za nobeno

Iz dnevnika tirana alkohola

Neki mož se je vračal iz mesta P. vinjen domov. Vsled alkohola izmučen in truden se je vlegel ob cesti in zaspal. Ukradenih mu je bilo 600 K.

V vaški gostilni so na nedeljo popoldne plesali in popivali dninarji, ki so bili med tednom s težkim delom prislužili denarja. Ko so se že precej opijanili, so začeli razgrajati in metati kozarce v druge goste. S silo so jih spravili iz hiše pod kap. Ko so bili na planem, so začeli pobijati gostilniška okna in razili hišna vrata.

V vasi Slepšed na Dolenjskem je živela znana pijanka, ki so jo poznali otroci pod imenom „frakelnjova Mica.“ Za denar, ki si ga je prislužila v treznosti ali ga pribirala, je kupila žganja. Steklenico je nosila kar v žepu. V hudi zimi ni imela gorke obleke ne obuvala, ampak si je noge zavijala navadno v cunje. Nekega zimskega dne si je privoščila precejšnjo merico žganja, da bi jo grel. Na poti domov je zaspala pod odprtim kozolcem, kjer so jo našli drugi dan zmrzlo.

V Kotunovi vasi je bilo žeganje, ki so ga nekateri še v pondeljek po svoje nadaljevali. Neki hlapec se je bačal, da izpije toliko

narni in opasni nestvor čim preje in za trajno odstrani;

4. zvesti temelji točki demokratskega programa odločno zahtevajo, da se nemudoma izvrše občinske in državnoborske volitve, po katerih se more usoda države poveriti zastopstvu, ki je zares izraz volje naroda. Edinole takojšnji apel na narod more prinesiti konsolidacijo in ureditev;

5. izrekajo zahvalo in zaupanje odstopivši osrednji in deželni vladi.

Resolucije so bile soglasno sprejete, na kar je predsednik g. dr. Kukovec zaključil zborovanje,

Socijaldemokratski protestni shod proti draginji.

V nedeljo, dne 29. februarja predpoldne se je v Ptuj pri „Belem križu“ vršil protestni shod proti draginji, katerega je sklicala socijaldemokratska stranka, v prvi vrsti zaradi stavke ptujskih mesarjev, ki prejšnji teden niso prodajali mesa, dokler se jim niso dovolile višje cene. Govorilo se je ostro, kakor navadno na takih shodih, zahtevalo se je, da se mora pri drugi podobni priliki nastopiti brezobzirno in vzeti obrt vsakemu, ki samovoljno ustavi obrat. Protestiralo se je proti nedelavnosti narodnega predstavništva in prepiranju za ministrske stolce, zahtevale so se splošne volitve, izvršitev agrarne reforme in premoženjske oddaje.

Shod je bil zanimiv in je trajal blizu 3 ure, ker se je tolerantno pripustil govornik, ki ne prisega na vse agitatorske in demagoške fraze. Ta je opozarjal, da je glavni vzrok draginje pomanjkanje blaga in da je edina rešitev v pridnem delu, da se pridela kar največ vsakovrstnega blaga. Da vsaka stavka poveča draginjo in da jo poveča vsak, ki zahteva vedno krajši delavnik in še v teh par urah slabo in nemarno dela. Opozarjal je na težkoče pri agrarni reformi: N. pr. 4000 oralov zemlje se lahko razdeli med 200 novih posestnikov, kdo pa bo tem 200 posestnikom postavil hiše in gospodarska poslopja, kdo jim bo dal potrebno orodje in živino, ker pri veleposestvu tega ni toliko? Končno se ne sme prezreti važnost velikih posestev za aprovizacijo mest in industrijskih krajev. Skratka, s površnimi frazami se ti problemi ne dajo rešiti.

Iz seje mestnega šolskega sveta dne 1. marca 1920.

Glavna točka dnevnega reda je bila ureditev mestnega šolstva. Slovenska mešana

delo ali navadil se je na veseljačenje in pre slab je, da bi si odrek, če tudi ve, da mu bo v kvar.

Če ni prijetno na vasi, je pa toliko bolj veselo v vaški krčmi. Zoprni duh po opojnih pijačah, po razlitem vinu, gosti tobakov dim, vrišč in vpitje; včasih ti hripavi glasovi narodne popevke donijo nasproti. Tu smo v kraljestvu alkohola. Sredi med pivci sedi vaški modrijan in razklada na dolgo in široko svoje nazore. Napol vinjeni gostje pa ga poslušajo z odprtimi ustmi.

Alkohol kaže čedaljebolj svojo moč. Pivci postanejo še glasnejši, vsak hoče priti do besede. Pozno v noč se vračajo šele proti domu kričeč in razgrajajoč, da so v nadlogo drugim že počivajočim prebivalcem.

PROLETARNI ALKOHOLIZEM.

Mišljenje, ki je našlo izraz v pivskih navadah, da je alkohol neobhodno potreben za veselje in s tem za življenje, deluje zlasti pri proletarijatu posebno kvarljivo. Kolikor bolj priprosto je življenje, toliko večjo vlogo igra alkohol kot razvedrilo, ki naj tudi izde denemu zatirancu odpre pot vsaj v kotichek dozdevne zemeljske sreče. Tam, kjer je uži

ljudska šola ima blizu 300 otrok in sprejme se predlog, da se deli v deško in dekliško ljudsko šolo. Temu primerno se bodo razpisala tudi definitivna učna mesta. Nemška ljudska šola ima tako malo učencev (47 dečkov in 31 deklic), da je pravzaprav izgubila svojo eksistenčno pravico. Upravičena bi bila le po ena nemška vzporednica pri deški in in dekliški ljudski šoli. Vendar je na željo g. Steudteja nemška šola ostala neizpremenjena. Ob prevratu je bilo v mestnih ljudskih šolah 91 slovenskih dečkov in 68 deklic, a Nemci za te otroke niso dovolili slovenske ljudske šole v Ptuj vkljub znanemu § 19 avstr. drž. temeljnega zakona o enakopravnosti. Komaj pol toliko nemških otrok ima v naši narodni državi svojo šolo!

Težava je le za šolske prostore, zlasti za novo deško meščansko šolo in za nemško šolo. Določi se član mestnega šolskega sveta, ki naj osebno posreduje pri vladi, da se izprazni mestna vojašnica in prepusti občini v šolske svrhe.

Razpravljalo se je tudi o takozvanih privatnih otroških vrtcih v Ptuj. Urad za zaščito dece je zahteval od mestnega šolskega sveta, da zapre privatne otroške vrtce, ako nimajo dovoljenja od višje šolske oblasti. Mestni šolski svet je pozval obe gospodični, o katerima se je trdilo, da imata privatne otroške vrtce, da se izkažeta s predpisanim dovoljenjem višjega šolskega sveta. Obe gospodični sta izjavili, da nimata otroških vrtcev, ampak da le pozamezni otroci prihajajo v svrhu nadzora ali učenja. Ti izjavi je mestni šolski svet vzel na znanje in bo tozadevno poročal uradu za zaščito dece v Ljubljano.

Ptujske stariše pa opozarjamo, da imamo tukaj javni otroški vrtec z 2 vrtnaricama, kjer otroci v predšolski dobi dobijo nadzorstvo in zabavo in da ni demokratsko, ako se nekateri „boljši“ stariši izogibajo temu javnemu otroškemu vrtcu.

Gospodarstvo.

Petroleja ne bodo več izvažali iz Amerike, ker presega domača potreba že sedaj domačo produkcijo. Potreba iznaša 68 odstotkov, produkcija pa 66 odstotkov celokupne svetovne proizvodnje.

Izkaz Avstroogrške banke z dne 31. januarja 1920 izkazuje, da je bankovec v prometu za 56 in tri četrtine milijard kron. Med temi jih je 13 in eno četrtino milijard v Avstriji.

Čitajte in razširjajte „Ptujski list.“

vanje alkohola morda edini priboljšek, katerega si zamore privoščiti proletarec, igra on seveda tudi največje vlogo. To bi bilo pa nemogoče brez pivskih navad!

Ako bi bil alkoholizem proletarstva posledica revščine in slabe hrane — kjer pogajanja v resnici najmočnejše korenine — potem bi morali ravnotako trditi, da bi proletarec moral biti udan opiju. Toda to pa ni. Revščina in slaba hrana pospešujeta alkoholizem, njegov vzrok pa je pivska navada. Brez nje bi ne bilo alkoholizma kot brez navade uživati opij nobenega opijizma kot socialne prikazni. Ako bi bil alkoholizem pojav revščine, potem bi ne bilo nobenega premožnega pijanca, nobenega treznega proletarca. Toda dobe se oboji. Da, zamoremo celo konstatirati, da je alkoholizem povsod enakomerno razširjen; razložek je samo v sodelujočih vzrokih in v posledicah. Tako deluje sicer v enakih okoliščinah najbolj škodljivo tam, kjer bi imel nadomestovati pomanjkljivo hrano. Ako bi bil alkoholizem posledica revščine, potem bi si nikakor ne mogli razložiti, da ako se delavstvu dvignejo dohodki, se v razmerju dvignejo izdatki za alkohol.

Dopisi.

Ravnateljstvo ptujske gimnazije prosi za letno izvestje ptujske gimnazije o šolskem letu 1906/7 v dar ali v prodajo.

Nemška poštenost. V Ljubljani so zaprli na podlagi ovadbe tukajšnje policije te dni nekoga Illicherja, bivšega člana nemške mestne godbe v Ptuj, ker je ukradel naši slovenske mestne godbi godalo „piccolo.“ Nemci seveda kriče, da se jim godi krivica. In koliko godal je izginilo z bivšimi člani! Neki Janskič je odnesel pred tremi meseci trombon, bluzo in čepico, tudi last mestne godbe! In vendar so še slovenski narodnjaki, ki ob vsaki priliki branijo nemški živelj.

Tukajšnjim Nemcem zopet raste greben. Tukajšnji trgovec je imel te dni v svoji zalogi pepelnike in kupice z znaki bivše Avstrije in Nemčije. In takim ljudem se pusti obrt nadalje! — V kavarni Evropi so popevali zadnje dni tukajšnji klepar Frank in trgovski pomočnik pri Voglu, Futschnigg, izzi valne in subverzivne nemške pesmi. To si dobro zapomnimo!

„Ich und mein Hund sind deutsch erzogen.“ V neki gostilni v ptujski okolici je sedelo več gostov pri pilu in jelu. Tudi dva psa sta se krepčala z odpadlimi kostmi in ostanki. Pri tem sta se stepla. Družba je intervenirala in opozorila posestnika enega psa trgovca Slaviča z Brega, naj odstrani svojo žival. Prišlo je do prepira; Slavič je zabavljaj, ker je družba pela slovensko. Ta mu je stavila ultimat, da ima v 5 minutah zapustiti lokal, če ne, ga postavi pod kap. Slavič je porabil teh pet minut za nadaljno zabavljanje. Vmes je izustil krilate besede: „Ich und mein Hund sind deutsch erzogen.“ Po teh besedah jo je zmagonosno popihal. Gospod Slavič si je s svojim izrekom stekel nevenljivo zaslugo za nemško stvar. Zadel je v črno! Nemec in pasja vzgoja — imenitno! Dobro ste se odrezali, g. Slavič in resnico ste povedali. Radovedni smo ali si je g. Slavič s svojim psom vred pridobil vzgojo v Ljutomeru?? Pripomnimo, da si je g. Slavič pridobil premoženje od Slovencev ne od Nemcev. Treba mu je jasli postaviti malo višje!

Komorni koncert. Dne 15. marca se bo vršil v Ptuj komorni koncert, ki ga bodo proizvajale 4 najbolj moči ljubljanskega opernega orkestra: Brata Rihard in Lado Zika, Karol Sancin in Ladislaus Černy. V sporedu bodo točke iz Beethovena, Čajkovskega in Dvoraka. Opozarjamo že danes na to izvanredno prireditev, katere ne bode nikdo zamudil, ki ima smisla za dobro godbo.

Nesreča. Dne 29. p. m. zvečer je povozil stroj vojaka Martina Aubrechtja od kolodvorskega poveljstva na Zidanem mostu. Odrezalo je režeži obe nogi. Pripeljal se je iz Celja z vlakom št. 39 ter je pri izstopu prišel pod lokomotivo. Bil je prijazen in uljuden mladenič, komaj 21 let star.

Sv. Marko niže Ptuj. Dopisniku „Slov. Gosp.“ z dne 26. februarja 1920 naj si bo v ženskem krilu ali v duhovniški halji, bodi povedano, da pripoznavam krivdo, da so nekateri dečki zapustili orlovski tabor. Da pa jih je toliko zletelo, temu jaz nisem kriv. Ali sem jaz tudi kriv, da pravijo našem gospodiču fantje, Orli, po igrah aufbiks kaplan, p pop, denar sem? Ali sem tudi kriv, da mu dekleta „Dekliške zveze“ pravijo pajbek? Ali sem tudi kriv, da toži ljudstvo, da je zaračunal pri razdelitvi soli enemu več, drugemu manj, nameril enemu več, drugemu manj? Da pa še celo obrekuje mojega očeta, ki že tukaj 26 let službuje, ki se sploh ne briga za čenčarije gospodiča, je smešno. Dopisnici (oziroma dopisniku) pa dam lepo nagrado, ako mi dokaže, kdaj in kje ustanavljam Sokola. Želel bi, da bi mi rovali, ker drugače vam bodo veljale besede: „Ako boste sejali veter, boste želi vihar!“

Železniška nesreča. Na večer 24. februarja 1920 pripetila se je na progi državne železnice pri Slovenjgradcu grozna nesreča. Dva naložena tovorna voza sta vtekla iz slo